

TURUN LUKIOIDEN OPISKELUHUOLLON KÄSIKIRJA 2021

SISÄLLYSLUETTELO

1. Lukijalle
2. Opiskeluhuollon tehtävät ja tavoite
3. Opiskeluhoitoryhmät monialaisessa yhteistyössä
4. Yhteisöllinen opiskeluhoolto
5. Yksilökohtainen opiskeluhoolto
  - 5.1. Pedagoginen palaveri
  - 5.2. Yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
  - 5.3. Monialainen asiantuntijaryhmä
    - 5.3.1. Milloin ja miksi MAR?
    - 5.3.2. Ohjeita MAR:iin
6. Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palveluiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa
7. Opiskeluhuollon rakenne Turun kaupungin päivälukioissa
8. Oppivelvollisuus ja maksuton toinen aste
  - 8.1. Oppivelvollisen opintojen edistyminen
  - 8.2. Ohjaus- ja valvontavastuu
  - 8.3. Huoltajan valvontavastuu
  - 8.4. Valpas-palvelu
  - 8.5. Koulutuksen keskeyttäminen tai alan vaihto
  - 8.6. Oppivelvollisuuden edistäminen opiskelijan määräaikaisen erottamisen aikana
  - 8.7. Oppivelvollisuus ja eroaminen
9. Opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
10. Esteetön opiskeluympäristö
  - 10.1. Esteettömyyden laki- ja normiperusta
  - 10.2. Esteettömyys ja sen eri ulottuvuudet
11. Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
  - 11.1. Ohjeita päihtyneen ja/tai sekavasti käyttäytyvän alle 18-vuotiaan nuoren auttamiseksi
12. Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen oppilaitoksessa
  - 12.1. Erityisruokavaliot
  - 12.2. Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
13. Lukioaikainen tuki
14. Opiskelun esteet ja hyvät pedagogiset käytännöt
15. Toimintamalli opiskelijan psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseksi
16. Erityisjärjestelyt ylioppilastutkinnossa
  - 16.1. Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa
  - 16.2. Erityisjärjestelyt äkillisessä ja ennakoimattomassa tilanteessa
  - 16.3. Ylioppilastutkinnossa huomioon otettavat koesuoritusta heikentävät syyt
  - 16.4. Koetilanteen erityisjärjestelyt
17. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö Turun lukioissa
18. Turvallinen opiskeluympäristö
19. Epäasiallisen kohtelun, kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän ehkäisy
  - 19.1. Toimintamalli kiusaamis- ja häirintätapausten selvittelyyn
20. Toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa

1. Lukijalle

Opiskeluhoolto on opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemista oppilaitoksissa. Luonteeltaan se on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä.

Opiskeluhoollossa ei ole kyse ainoastaan ongelmien ja haasteiden ratkaisemisesta vaan myös sujuvan arjen ja hyvinvoinnin vahvistamisesta. Oppilaitos on yhteisö, jossa jokaisesta pidetään huolta ja jonka toimintaan sen jäsenillä on oikeus osallistua. Osallisuus on yhteisöllisen opiskeluhoollon peruspilari. Hyvinvointia tukevalla toimintakulttuurilla huolehditaan sekä opiskelijoiden ja yhteisön että ympäristön turvallisuudesta.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä on koonnut tämän oppaan tukemaan opiskeluhooltotyötä Turun päivälukioissa.

Turun päivälukioiden opiskelijahuollon käsikirja 2021 korvaa aiemman Opiskeluhoollon käsikirjan ja Lukio kaikille -oppaan.

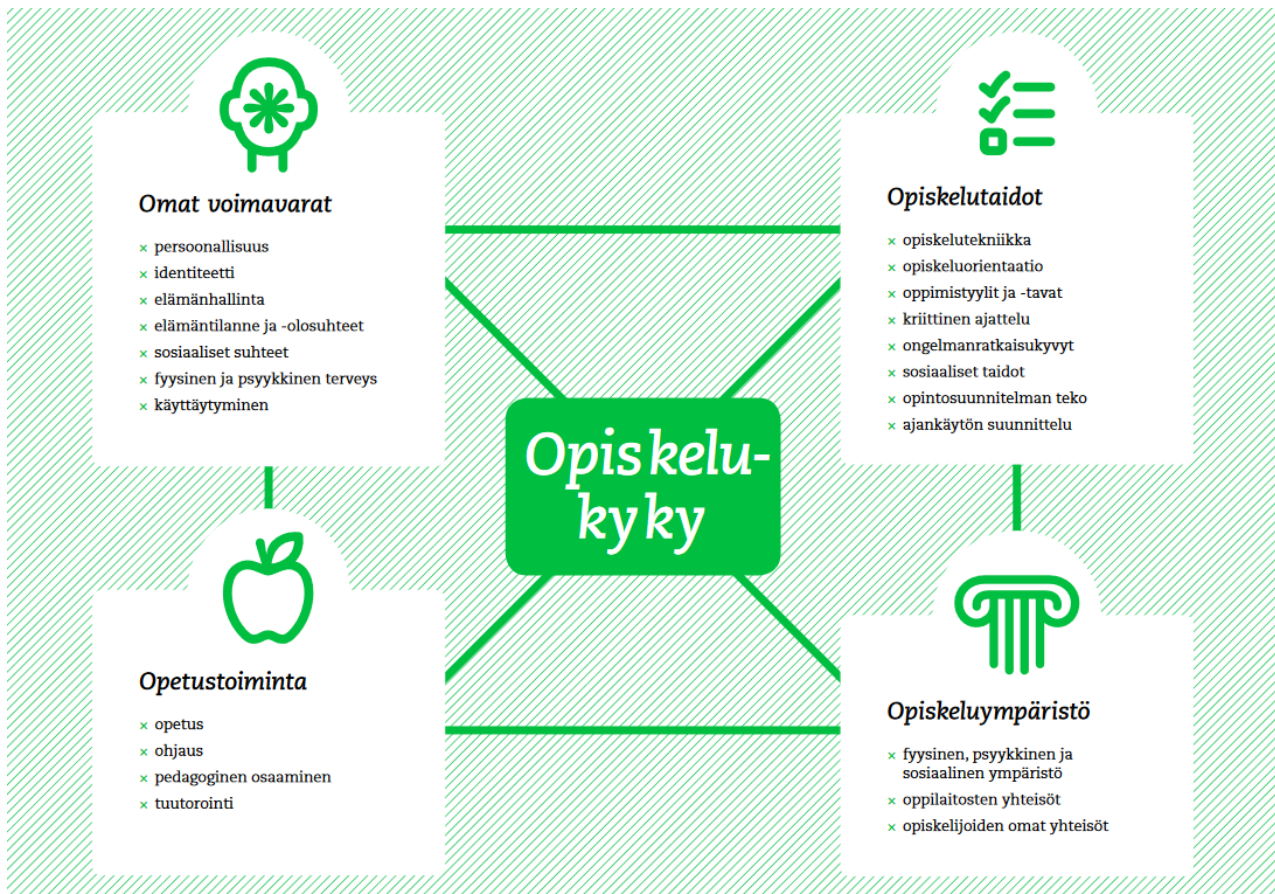
Turussa 21.4.2021

Turun päivälukioiden opiskeluhoollon ohjausryhmä

Esko Heikkonen	lukiokoulutuksen palvelualuepäällikkö
Inka Halkivaha	opinto-ohjaaja
Heli Ketovuori	erityisopettaja
Pihla Kivijärvi	nuorisovaltuutettu
Marianne Laulumaa	opinto-ohjaaja
Virpi Lieri	apulaisrehtori, opinto-ohjaaja
Henri Ranta	opintopsykologi
Hanna Ruohikko	aineenopettaja, globaalikasvatuksen koordinaattori
Sini Palin	erityisopettaja
Joanna Slama	nuorisovaltuutettu
Heli Suominen	psykiatrinen sairaanhoitaja
Outi Tauriala-Tolonen	lukiokuraattori
Heidi Welén	terveydenhoitaja

2. Opiskeluhuollon tehtävät ja tavoite

Lukion opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoitoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoitona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Opiskelukyky koostuu monista tekijöistä, joihin vaikuttavat niin yhteiskunnalliset rakenteet ja päätökset, johdon ja henkilökunnan toimet sekä opiskelijajärjestöt kuin jokainen opiskeluyhteisön jäsenkin.

<http://www.opiskelukyky.fi/tietoa/> Kristina Kunttu

Opiskeluhoitoa toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoitossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoiton suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoito on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018)

Lukion johtoryhmä arvioi vuosittain keväällä seuraavaa lukuvuotta varten opiskeluhoiton kokonaistarpeen yhteistyössä hyvinvointitoimialan kanssa. Opiskeluhoitopalveluiden kehittämis- ja arviointityötä tehdään yhteistyössä hyvinvointitoimialan kanssa.

Vastuualue (päättää myös sijoittelusta)

Hyvinvointitoimiala	opintopsykologipalvelut
Sivistystoimialan kuraattoripalveluyksikkö	kuraattoripalvelut
Lukiokoulutuksen palvelualue	erityisopetus
Hyvinvointitoimialan ehkäisevän terveydenhuollon yksikkö	opiskeluterveydenhoitaja- ja lääkäripalvelut sekä psykiatriset sairaanhoitajat

3. Opiskeluhooltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhoollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhooltoryhmien toiminta on osa opiskeluhoollon kokonaisuutta (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].) Opiskeluhooltoryhmiä ovat

- 1) opiskeluhoollon ohjausryhmä
- 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä
- 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä.

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävänsä ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän (LUMO) tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhoollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta ja sen tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

4. Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoolltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä, yhteisöllisenä opiskeluhoolltona. Opiskeluhoolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana ovat opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus ja aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee

olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen sekä mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen sekä oppilaitoshyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Turun kaupungin päivälukioissa monialainen opiskeluhoitoryhmä (LUMO) vastaa yhteisöllisen opiskeluhuollon toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Lukiokohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa rehtori. Ryhmään kuuluvat opinto-ohjaaja/-t, nimetty opettajajäsen, terveydenhoitaja, opiskelijajäsen/-et, kuraattori ja/tai opintopsykologi sekä mahdollisuuksien mukaan lääkäri, huoltajien edustajat ja tarvittaessa erityisopettaja. Ryhmä kokoontuu tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukukaudessa.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään seuraavien kyselyjen tuloksia: Turun lukioiden hyvinvointikysely (opiskelijoille, huoltajille ja henkilökunnalle), Kunta 10-, Kouluterveys- (THL) ja Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyt. Lukiokohtainen opiskeluhoitotyöryhmä suunnittelee, miten saatuja tietoja käsitellään lukiossa, ja päättää tulosten pohjalta tehtävät toimenpiteet.

Opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on otettava huomioon kaikessa yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Huoltajien kasvatustyön tukeminen sekä kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen kuuluvat yhteisölliseen opiskeluhoitotoimintaan.

Opiskeluhoitoryhmään kutsutaan tarvittaessa muita oppilaitoksen henkilöstön edustajia sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä viranomaisia ja toimijoita. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa vapaa-aikatoimialan nuoriso-ohjaajat, etsivän nuorisotyön toimijat, poliisi ja erilaiset järjestöt.

5. Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoitoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoollon ja asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18 §.)

5.1. Pedagoginen palaveri

Pedagogiseen palaveriin (PP) voi osallistua kulloisenkin tarpeen mukaan opiskelijaa opettavia. Ryhmän jäsenten tulee olla pedagogisen koulutuksen saaneita henkilöitä, jotka osallistuvat opiskelijan pedagogisen ohjauksen ja tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Ryhmän kokoontumisesta ja kokoonpanosta sovitaan opiskelijan kanssa.

5.2. Yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa

Opiskelijan tuen tarve huomioidaan tarvittaessa myös lukioaikaisten opintojen sekä jatko-opintojen suunnittelussa. Asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa opiskelijan ja/tai huoltajan luvalla konsultoida opinto-ohjaajaa tai pyytää hänet mukaan asian käsittelyyn.

5.3. Monialainen asiantuntijaryhmä

Monialainen asiantuntijaryhmä (MAR) kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §). Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa hänen huoltajiensa kanssa.

Ryhmään voi kuulua kulloisenkin tarpeen mukaan terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, lääkäri, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja, erityisopettaja tai muu tilanteessa keskeinen opettaja. Henkilö, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu, tai henkilö, jolle huoli herää, kutsuu ryhmän koolle, toimii puheenjohtajana ja hankkii opiskelijan ja/tai huoltajan suostumuksen. Useimmiten ryhmän kokoa kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja tai lääkäri. Myös muut edellä mainituista voivat koota ryhmän. Ryhmän kokoonpanosta sovitaan opiskelijan kanssa.

MAR-kokoontuminen eroaa pedagogisesta palaverista siinä, että mukana on muitakin kuin opetushenkilöstöä.

5.3.1. Milloin ja miksi MAR?

MAR-kokoontumisen tarkoituksena on jakaa vastuuta ja varmistaa, että opiskelija saa tarvitsemansa avun tilanteessa, jossa

- opinnot eivät etene syystä tai toisesta
- opiskelijalla on paljon poissaoloja
- opiskelija on vaarassa pudota pois opinnoista
- opiskelijan valmistuminen on uhattuna
- opiskelijalla on jokin sairaus, joka vaatii erityisjärjestelyjä

5.3.2. Ohjeita MAR:iin

Kun huoli havaitaan

- ehdota opiskelijalle tapaamista, johon pyydätte mukaan tilanteen kannalta keskeisiksi arvioimanne henkilöt (vanhempi/vanhemmat, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, tietty aineenopettaja, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, muut viranomaistahot). Opiskelija saa itse valita, keitä hän haluaa mukaan asian käsittelyyn.
- huolen havainnut henkilö kutsuu opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella koolle nimetyt henkilöt ja tarvittaessa myös huoltajan
- luvan voi tarvittaessa antaa myös huoltaja
- tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen
- MAR-tapaamisessa tarvittavat lomakkeet 1) opiskelijan ja huoltajan suostumus sekä 2) opiskeluhuoltokertomus ovat sähköisenä Wilman Muistiot-välilehdellä. Kirjaukset opiskeluhuoltokertomukseen tehdään sähköisesti Wilmaan. Nämä molemmat myös tulostetaan arkistointia varten. MAR:in osallistujat allekirjoittavat tulostetun MAR-suostumuslomakkeen ennen arkistointia.

Opiskelija

- antaa luvan ryhmän koolle kutsumiseen
- nimeää osallistujat
- osallistuu ryhmän tapaamiseen
- toimittaa tarvittaessa asiakirjoja tietoa ryhmän käytäntöön

Kutsu koolle

Kätevin tapa saada useampi ihminen koolle on lähettää asianomaisille kutsu Wilmassa. Mikäli MAR:iin osallistuu ulkopuolisia tahoja, on heidän kanssaan sovittava ajasta sähköpostitse.

Sopikaa etukäteen

- kuka toimii tapaamisen ”puheenjohtajana”
  - kuka kirjaa asian käsittelyn sovittuine toimenpiteineen opiskeluhuoltokertomukseen Wilmaan (Muistiot-välilehti).
- Saman ihmisen on vaikea tehdä molempia. Kirjaamista helpottaa, kun perehtyy etukäteen lomakkeeseen.

MAR-tapaaminen

- Pyydetään opiskelijalta lupa asian käsittelyyn (merkintä luvasta tehdään Wilman MAR-asiakirjaan) ja kerrotaan, että tapaamisesta laaditaan kirjaus opiskeluhuoltokertomukseen Wilmaan.
- Kaikki MAR:iin osallistuvat ovat vaitiolovelvollisia. Opiskelijan auttamiseksi on äärimmäisen tärkeää puhua ongelmista avoimesti.
- Käydään läpi, miksi ollaan koolla, ja määritetään Wilmaan, ketkä ovat olleet läsnä tapaamisessa ja keillä on oikeus nähdä opiskeluhuoltokertomus.
- Mietitään ja suunnitellaan yhdessä, miten opiskelija voisi päästä tilanteessaan eteenpäin ja minkälaista apua kultakin taholta tarvitaan. Sovitaan myös seurannasta.
- Lopuksi käydään yhteenvedonomaaisesti läpi sovitut asiat.

MAR-tapaamisen aikana tai sen jälkeen

- Tapaamisen koollekutsuja

1) kirjaa tapaamisesta lyhyen kuvauksen Wilman Muistiot-sivulla olevalle

opiskeluhoitokertomuslomakkeelle ja tarkistaa, että lomakkeeseen kirjataan yllä mainitut merkinnät

2) valitsee Wilmasta henkilöt, joilla on lukuoikeus asiakirjaan, ja lukee sen.

- Ryhmän puheenjohtaja vastaa, että opiskeluhoitokertomus säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskeluhoitokertomuslomakkeissa. Puheenjohtaja tulostaa Wilmasta

1) MAR-suostumuslomakkeen ja

2) Muistot-välilehdellä olevan opiskelijahuoltokertomuslomakkeen ja

3) toimittaa nämä molemmat arkistoitavaksi lukion kansliaan holviin/kassakaappiin.

6. Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palveluiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa

Asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa opiskelijan ja/tai huoltajan kirjallisella luvalla konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan sosiaalipalvelujen, nuorisopalveluiden, erikoissairaanhoidon, poliisin tai muiden opiskelijan kanssa toimivien tahojen edustajia.

Lastensuojeluilmoituksen käsittelyssä lastensuojelun työntekijä kutsuu ilmoituksen tekijän mukaan ensimmäiseen istuntoon. Turun poliisiasemalla on Ankkuri-toimintaryhmä, joka selvittää alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet rikokset, oli nuori sitten rikoksen uhri tai tekijä.

7. Opiskeluhoollon rakenne Turun kaupungin päivälukioissa

Liitteessä 1. on kuvattu opiskeluhoollon johtamisen rakenteet ja suunnitelmat Turun lukioiden opiskeluhoollon osalta.

Opiskelijan terveys ja hyvinvointi: <https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/lukiokoulutus/opiskelijan-terveys-ja-hyvinvointi>

8. Oppivelvollisuus ja toisen asteen maksuttomuus

Oppivelvollisuuden laajentamisella pyritään edistämään opintojen läpäisyä ja ehkäisemään keskeytyksiä. Oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä oppivelvollisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti ([Opintojen riittävä edistyminen OVL 6§](#)).

Maksuttomuus koskee syksyllä 2021 niitä toisen asteen opinnot aloittavia oppivelvollisia opiskelijoita, jotka ovat saaneet peruskoulun päättötodistuksen 1.1.2021 jälkeen. Maksuttomuus kestää enintään sen kalenterivuoden loppuun, jona opiskelija täyttää 20 vuotta. Ensimmäisen ammatillisen tutkinnon tai lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittaminen on opiskelijalle maksutonta, kun opiskelija on aloittanut tutkinnon suorittamisen ennen 18 vuoden ikää.

Opiskelijalle maksuttomia ovat vastedes opetus ja päivittäinen ruokailu (kuten nykyisinkin), opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet sekä ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävät 5 koetta – myös hylättyjen uusiminen. Myös vähintään 7 kilometrin pituiset koulumatkat ovat maksuttomia toisella asteella.

Opinnoissa tarvittavat erityisvälineet, kuten soittimet ja urheiluvälineet, jäävät edelleen opiskelijan itsensä maksettaviksi.

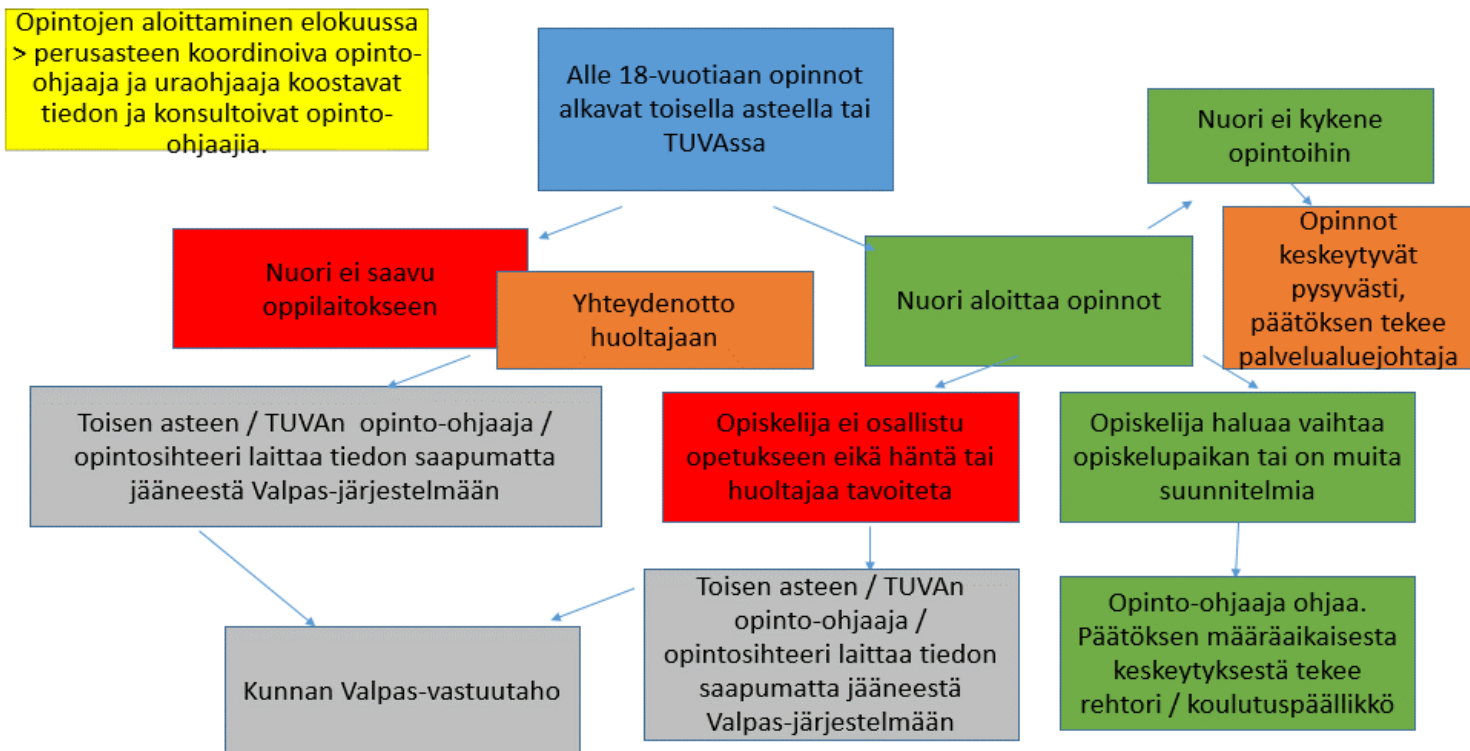
8.1. Oppivelvollisen opintojen edistyminen

Lukiolain mukaan lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. [Lukiolain](#) mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa. Oppivelvollisuuden kuuluvan lukiokoulutuksen tulisi edistyä siten, että oppimäärä tulisi suoritetuksi lukiolaissa säädetyssä suoritusajassa.

8.2. Ohjaus- ja valvontavastuu

Koulutuksen järjestäjän vastuulla ovat seuraavat asiat:

- koulutustarjonnan ja vaihtoehtoisten toteutustapojen suunnitteleminen siten, että opiskelijan on mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto enintään neljän vuoden määräajassa
- yksilöllisen opintopolun suunnitteleminen yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnittelussa ovat tarvittaessa mukana huoltaja sekä opiskelijan muu verkosto. Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa.
- opiskelijan ohjaaminen opintojen sekä jatko-opintojen ja urapolun suunnittelussa
- sen seuraaminen, että oppivelvollinen opiskelija edistää opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.
- opiskelijan tarvitsemien tukitoimien suunnitteleminen ja toteuttaminen, jotta opiskelija suoriutuu opinnoistaan suunnitellulla tavalla
- yhteydenpito opiskelijan huoltajaan tai lailliseen edustajaan, jos opinnot eivät edisty sovitusti

8.3. Huoltajan valvontavastuu

Oppivelvollisen nuoren huoltajan tai muun laillisen edustajan tulee huolehtia siitä, että nuori suorittaa oppivelvollisuuden ([OVL 22§](#)). Huoltajan on huolehdittava myös siitä, että oppivelvollinen hakeutuu perusopetuksen jälkeisiin opintoihin (hakeutumisvelvoite). Valvontavastuu päättyy oppivelvollisuuden päätyttyä.

8.4. Valpas-palvelu

Valpas on Opetushallituksen palvelu, jonka avulla seurataan oppijan tilannetta koko oppivelvollisuusiän ajan.

Valpas-palvelun toiminta-ajatuksena on tukea vastuuketjua, jossa oppivelvollinen pyritään saattamaan ohjauksen ja valvontavelvolliselta seuraavalle, jotta on koko ajan olemassa joku taho, joka valvoo oppivelvollisen oppivelvollisuuden toteutumista.

Valpas-palvelun käyttäjäryhmiä ovat mm.

- toisen asteen koulutuksen järjestäjät
- oppivelvollinen ja tämän huoltaja: mm. näkymä omiin tietoihin, oppivelvollisuuden keskeytykset, oppivelvollisuuden päätyminen
- asuinkunnan virkailijat: mm. oppivelvollisen hakeutumiseen, opiskeluoikeuksiin ja maksuttomuuksiin vaikuttavat sekä oppivelvollisuuden keskeytymisiin liittyvät tiedot, oikeus tehdä kirjaukset mahdollisten yleiseen oppivelvollisuuteen liittyvien keskeytymisten osalta

Palveluun kirjautuminen vaatii vahvaa tunnistautumista, ja palvelussa huomioidaan olemassa olevat tietosuojaj- ja tietoturva-vaatimukset.

Lähde:

<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/oppivelvollisuuden-seuranta-ja-valvontapalvelu-valpas>

8.5. Koulutuksen keskeyttäminen tai alan vaihto

Oppivelvollisen pohtiessa opintojensa keskeyttämistä koulutuksen järjestäjä, opiskelija ja muu tarvittava verkosto selvittävät yhdessä opiskelijan mahdollisuudet oppivelvollisuuden suorittamiseen. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on arvioida ja suunnitella yhdessä opiskelijan kanssa opiskelijan tarvitsemat tukitoimet.

Oppivelvollisuuden keskeyttäminen oppivelvollisen tai hänen huoltajansa hakemuksesta on mahdollista

- pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi
- äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi
- vähintään kuukauden kestävä tilapäisen ulkomailla oleskelun vuoksi, jos oppivelvollinen osallistuu oppivelvollisuuden suorittamista vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai hänen muuten voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuutta ulkomailla oleskelun aikana
- muun painavan elämäntilanteeseen liittyvän syyn vuoksi.

Päätöksen oppivelvollisuuden keskeyttämisestä tekee se koulutuksen järjestäjä, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen on kirjattu. Tilanteessa, jossa oppivelvollinen ei ole minkään koulutuksen järjestäjän kirjoilla, päätöksen tekee asuinkunta.

Ennen keskeyttämisspäätöksen tekemistä on selvitettävä, onko oppivelvollisuuden suorittaminen

mahdollista yksilöllisten tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten avulla. Selvitysvelvoite koskee tilanteita, joissa oppivelvollinen hakee keskeytystä sairauden, vamman tai elämäntilanteeseen liittyvän painavan syyn vuoksi.

Oppivelvollisuus keskeytetään lähtökohtaisesti määräajaksi. Oppivelvollisuus voidaan keskeyttää toistaiseksi, jos opiskelijan sairaus tai vamma on sellainen, ettei oppivelvollisuuden suorittaminen ole oppivelvollisuusiän aikana mahdollista ([OVL 7§](#)).

8.6. Oppivelvollisuuden edistäminen opiskelijan määräaikaisen erottamisen aikana

Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on määräaikaisen erottamisen aikana

- huolehtia siitä, että opiskelija saa sellaista opetusta ja ohjausta, että hän voi edistää opintojensa etenemistä
- suunnitella yhdessä oppivelvollisen kanssa, kuinka hän edistää opintojaan
- varata huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan
- toimittaa suunnitelma huoltajalle tiedoksi, jotta huoltaja voi osaltaan huolehtia, että opiskelija suorittaa oppivelvollisuuttaan.

Lähde:

<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/ohjeita-lukiokoulutukseen-ja-ammattilliseen-koulutukseen>

8.7. Oppivelvollisuus ja eroaminen

Koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä oppivelvollisen eroilmoituksen vain silloin, kun opiskelija on aloittanut opinnot uudessa tutkinnossa tai koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on valvoa, että opiskelija aloittaa uuden koulutuksen tai tutkinnon suorittamisen.

Jos oppivelvollinen ei osallistu oman suunnitelmansa mukaisesti opintoihin, koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijan tilanne ja tarvittaessa päivittää suunnitelma ja tukitoimet. Jos oppivelvollista ei tavoiteta, koulutuksen järjestäjä katsoo hänet eronneeksi viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen.

Jos oppivelvollista ei tavoiteta tai hän ei ole aloittanut uusia opintoja, koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on ilmoittaa oppivelvollisuuden keskeytymisestä oppivelvollisen asuinkunnalle sekä opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan poissaoloja koskevista menettelyistä. Opiskelijan on suoritettava tehtävät tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti (Lukiolaki 30 §).

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta (Lukiolaki 25 §). Luvattomia poissaoloja ei hyväksytä. Ennalta tiedossa oleviin poissaoloihin tulee hakea lupa hyvissä ajoin oppilaitoksen ohjeiden mukaisesti. Opiskelijan on selvitettävä poissaolonsa syy välittömästi lukioon palattuaan lukion määrittelemällä tavalla. Poissaoloja ennaltaehkäistään luomalla opiskelijoille turvallinen ja viihtyisä opiskelu ympäristö.

Opettajat merkitsevät poissaolot Wilmaan pääsääntöisesti saman päivän aikana. Opiskelijalla/huoltajalla on velvollisuus ilmoittaa lukiolle opiskelijan poissaolosta mahdollisimman pian. Ryhmänohjaajan tehtäviin

kuuluu seurata säännöllisesti ryhmänsä opiskelijoiden poissaoloja. Luvattomiin ja huolta herättäviin poissaoloihin puututaan ja ryhdytään toimenpiteisiin.

10. Esteetön opiskeluympäristö

10.1. Esteettömyyden laki- ja normiperusta

Opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu on koulutuksellisen tasa-arvon perusta. Yksilöiden yhdenvertainen kohtelu määritellään Suomen perustuslaissa ja vielä erikseen yhdenvertaisuuslaissa. Opetusalan lainsäädäntö velvoittaa opiskelijahuoltoon ja tarvittaessa erityisiin opetusjärjestelyihin.

Suomen perustuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999>

Yhdenvertaisuuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Lukiolaki: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

Lukion opetussuunnitelman perusteet:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

10.2. Esteettömyys ja sen eri ulottuvuudet

Koulutuksen esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, etteivät opiskelijan mahdolliset tuen tarpeet tai erityisjärjestelyt opiskelijavalinnassa ja opiskelussa saa muodostua esteeksi hänen yhdenvertaiselle koulutukseen valituksi tulemiselleen ja opiskelulle. Koulutuksen näkökulmasta esteettömyys-käsitteellä on yhteyksiä myös inklusion käsitteeseen. Koulutuksellisella inklusiolla tarkoitetaan muun muassa kaikkien opiskelijoiden yhdenvertaista osallisuutta koulutukseen ja opiskeluun. Yhdenvertainen osallisuus mahdollistaa sen, että jokainen opiskelija voi opiskella muiden kanssa riippumatta esimerkiksi tuen tarpeista. Hänen pitää voida osallistua yhteisönsä toimintaan tasavertaisesti ja saada erilaisia opiskelun tukipalveluita yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän pitää myös edistää koulutuksellista inklusiota.

Esteettömyyden osa-alueita oppilaitoksessa ovat

- opetuksen ja ohjauksen pedagoginen esteettömyys
- asenteellinen ja sosiaalinen esteettömyys
- vuorovaikutuksen esteettömyys
- tilojen ja ympäristön esteettömyys
- tietotekniikan, viestinnän ja oppimateriaalien esteettömyys.

Pedagoginen esteettömyys tarkoittaa mahdollisuutta oppia ja opiskella omien yksilöllisten kykyjen mukaisesti. Tämä edellyttää opiskelijoiden vahvuuksien ja tuen tarpeiden tunnistamista. Opetuksen tavoitteiden on vastattava realistisesti opiskelijan edellytyksiä. Opetusta tulee suunnitella ja toteuttaa yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti ja varmistaa, että opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen ja ohjauksen.

Asenteellinen esteettömyys edellyttää myönteistä suhtautumista jokaiseen opiskelijaan. Hyvä kohtaaminen ja opiskelijoista välittävä ilmapiiri muodostuvat pienistä asioista, kuten tervehtimisestä, kiireettömästä läsnäolosta ja kuuntelusta. Asenteellinen esteettömyys on yhdenvertaista asennoitumista jokaisen opiskelijan opiskelumahdollisuuksiin riippumatta hänen ominaisuuksistaan tai taustastaan. Jokaiselle opiskelijalle pyritään takaamaan yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet hakeutua ja tulla valituksi koulutukseen sekä opiskella. Sosiaalisesti esteettömässä oppilaitoksessa jokainen opiskelija voi

tuntea kuuluvansa oppilaitosyhteisöön ja osallistua oppilaitoksen sosiaaliseen toimintaan, kuten opiskelijakunta- ja tutortoimintaan, juhliin ja tapahtumiin sekä kaikkiin arjen sosiaalisiin tilanteisiin.

Vuorovaikutuksen esteettömyys on viestinnän muokkaamista opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Vuorovaikutuksessa ja viestinnässä otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset kommunikointitavat, poistetaan häiritseviä ympäristötekijöitä, keskitytään läsnäoloon, mukautetaan omaa ilmaisua vastaanottajan tarpeiden mukaan ja varmistetaan viestin perille meno. Vuorovaikutuksessa tulee kiinnittää huomiota sekä kielelliseen ilmaisuun (puhe, kirjoitettu teksti, selkokielisyys) että ei-kielelliseen ilmaisuun (äänen voimakkuus, eleet, ilmeet, kehon liikkeit). Myös vertaisvuorovaikutus edistää oppimista. Ryhmän myönteinen ilmapiiri edistää sitoutumista ryhmään ja opintoihin. Opiskelujen alkuvaiheessa onkin tärkeää tukea ryhmäytymistä ja edistää yleistä turvallisuudentunnetta. Turvallisessa ryhmässä nuoret voivat ilmaista ajatuksiaan sekä omaksua uusia ajatuksia ja toimintatapoja myös toisiltaan.

Oppilaitoksen fyysisen ympäristön on tarjottava yhdenvertaiset toimimismahdollisuudet esimerkiksi pyörätuolilla liikkuvalla, huonokuuloiselle ja heikkonäköiselle opiskelijalle. Fyysisellä esteettömyydellä tarkoitetaan oppilaitosrakennuksen saavutettavuutta, liikkumis- ja toimintaesteettömyyttä rakennuksen sisällä ja sen piha-alueilla sekä oppimisympäristön hyvää ergonomiaa. Fyysistä esteettömyyttä lisäävät esimerkiksi vammaistunnuksilla merkityt pysäköintipaikat, kevyet ja leveät ovet, selkeät opasteet sekä esteetön ja helposti säädettävissä oleva opiskelupiste.

Verkkomateriaaleissa ja niiden tekemisessä on otettava huomioon sisällöllinen ja tekninen esteettömyys. Esimerkiksi kuvatekstien laatiminen antaa näkövammaiselle opiskelijalle mahdollisuuden hyötyä kuvamateriaalista. Lukiossa viestintä- ja opiskelumateriaaleja ovat painotuotteet ja tulosteet, AV-tallenteet, digitaaliset aineistot laite-, ohjelmisto- ja verkkoympäristöineen sekä verkkomateriaalit. Lisäksi oppimateriaaleiksi luetaan kurssikirjallisuus, luentomateriaalit, sosiaalinen media, multimedia ja pelit. Oppimateriaalien tulisi olla sisällöltään, rakenteeltaan ja ulkoasultaan selkeitä ja yksinkertaisia. Verkkomateriaaleissa tulisi olla selkeä toimintaympäristö, helposti ymmärrettävä ohjeistus, yksinkertainen etenemisrakenne ja asianmukaisesti mitoitettut sisällöt.

Opiskelun esteettömyys tarkoittaa paljon muutakin kuin helppoa liikkumista oppilaitoksen tiloissa. Jotta opiskelija voi osallistua täysipainoisesti kaikkeen opiskeluun, oppilaitoksen on kiinnitettävä huomiota myönteisen ilmapiirin luomiseen sekä huomioitava vaihtoehtoiset opetusmenetelmät ja -materiaalit, joustavat opetusjärjestelyt ja opiskelijan yksilölliset tarpeet, kuten apuvälineiden, avustajan tai muiden tukipalveluiden käyttö. Opiskelija voidaan tietyn edellytyksin myös vapauttaa kokonaan jonkin oppiaineen opiskelusta.

On ensiarvoisen tärkeää tehdä yhteistyötä opiskelijan, hänen huoltajansa ja aiemman oppilaitoksensa kanssa opiskelijan tarpeita koskevan tiedon saamiseksi ja sujuvan opiskelun varmistamiseksi.

Esteettömästi toisen asteen opintoihin -opas esteettömään opiskelijavalintaan ja opiskeluun (Opetushallituksen Oppaat ja käsikirjat 2014:10)

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esteettomasti_toisen_asteen_opintoihin.pdf

11. Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa

Koulutapaturma on lukiolaisille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet opintokäynnillä, opintoretkellä, leirillä tai välittömällä matkalla niihin, mikäli ne sisältyvät lukion vuosittaiseen työsuunnitelmaan.

Vakuutukset ovat voimassa työsuunnitelman mukaisessa toiminnassa.

Ulkomaille suuntautuvilla opintoretkillä opiskelijalla tulee olla oma, voimassa oleva matkavakuutus, joka korvaa sairastumisesta aiheutuvat kulut ja matkatavaravahingot.

Tarkat toimintaohjeet tapaturman sattuessa ovat lukion turvallisuuskansiossa ja Turun kaupungin verkkosivulla *Koulutapaturmat ja niiden korvaaminen*.

Tapaturmasta ilmoitetaan viipymättä opiskelijan huoltajalle.

11.1. Ohjeita päihtyneen ja/tai sekavasti käyttäytyvän alle 18-vuotiaan nuoren auttamiseksi

1. Jos opiskelija on päihtynyt (haisee alkoholiilta tai on huumeiden vaikutuksen alainen) ja häneen saa kontaktin, tulee ottaa välittömästi yhteyttä huoltajaan, joka hakee opiskelijan koulusta. Terveystoimittajalle ilmoitetaan tapahtuneesta, ja hänet pyydetään tarvittaessa paikalle. Mikäli huoltajaan ei saada yhteyttä, huoltaja ei pääse hakemaan tai ei halua hakea nuorta, otetaan yhteyttä virka-aikaan Turun kaupungin sosiaalipäivystykseen, puh. 02 2626 003, ja muuna aikana numeroon 112, mistä yhdistetään sosiaalipäivystykseen.

Terveystoimittaja on myöhemmin yhteydessä nuoreen jatkohoitotarpeen arvioimiseksi.

2. Jos opiskelija on sekava eikä häneen saa kontaktia, otetaan yhteyttä terveystoimittajaan, ja mikäli terveystoimittaja ei ole tavoitettavissa, soimitaan ambulanssi. Huoltajalle ilmoitetaan välittömästi.

3. Aina, kun alle 18-vuotias esiintyy päihtyneenä koulussa, tulee tehdä lastensuojeluilmoitus.

4. Puhallustestin alkometrillä voi suorittaa vain poliisi.

12. Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen oppilaitoksessa

Opiskeluterveydenhuolto vastaa opiskelijan terveydenhuollosta lukiossa. Opiskeluterveydenhuollon tulee olla tietoinen opiskelijan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, hänen saamastaan hoidosta ja hänelle tehdyistä tutkimuksista. Opiskelijan tarvitseman lääkityksen ja hoidon tukemisesta lukiossa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, opiskelijan, opiskeluterveydenhuollon, lukion henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti.

12.1. Erityisruokavaliot

Terveystoimittaja vastaanottaa opiskelijalta lomakkeen ”Selvitys terveydellisestä erityisruokavaliosta” ja hoitavan lääkärin lausunnon opiskelijan erityisruokavaliotarpeesta. Terveystoimittaja ylläpitää listaa terveydellisistä syistä erityisruokavaliota tarvitsevista opiskelijoista ja toimittaa tiedot erityisruokavaliosta ruokahuollosta vastaavalle henkilökunnalle mahdollisimman pian lukuvuoden alettua.

Mikäli opiskelija tarvitsee erityisruokavalion uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvista syistä, hänen tulee täyttää ilmoitus ja toimittaa se ryhmänohjaajalle tai suoraan ruokapalveluntuottajalle.

12.2. Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

Lukiolainen voi ottaa yhteyttä terveystoimittajaan terveyteen ja sairaanhoitoon liittyvissä sekä psyykkiseen hyvinvointiin että muuhun opiskelukykyyän vaikuttavissa asioissa. Lääkärin hoitoa vaativien sairauksien hoito on pääosin omalla kotiosoitteen mukaisella terveysasemalla. Koulutapaturmat ohjataan TYKSin

yhteispäivystykseen.

13. Lukioaikainen tuki

Jokainen opiskelija, jolla on oppimisvaikeuksien tai esimerkiksi lukivaikeuden vuoksi vaikeuksia opinnoissa, voi saada tarvitsemaansa yksilöllistä oppimisen tukea omassa lukiossaan. Tuki voi olla erityisopettajan antamaa erityisopetusta tai muuta tilanteeseen sopivaa opetushenkilöstön yhteistyössä toteuttamaa tukea. (Lukiolaki 28 §)

Opiskelijan lähin tukihenkilö lukiossa on hänen ryhmänohjaajansa. Hänen kanssaan voi keskustella luottamuksellisesti kaikista opintoihin liittyvistä asioista. Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja läsnäoloa opinnoissa. Tarvittaessa hän on yhteydessä opiskelijan huoltajiin. Toimivan yhteistyön ja tuen mahdollistaa matalan kynnyksen kohtaaminen.

Ryhmänohjaaja neuvoo opiskelijan tarvittaessa muiden lukion opettajien tai opiskeluhuollon edustajien luokse. Lisäksi hän voi opiskelijan ja huoltajan luvalla selvittää tuen mahdollisuuksia ja tiedottaa esimerkiksi opintoihin liittyvistä tuen tarpeista. Yhdessä ryhmänohjaajan kanssa opiskelija ja tarvittaessa huoltajat voivat päättää opintojen suunnittelua ja tukea koskevan pedagogisen palaverin (PP) koolle kutsumisesta. Tarvittaessa koolle voidaan kutsua monialainen yhteistyöryhmä (MAR). Tällöin mukaan voidaan kutsua lukion opiskeluhuollon ammattilaisia tai oppilaitoksen ulkopuolisia asiantuntijoita.

Opiskelijan tulee kertoa mahdollisista opintoihin liittyvistä haasteista mahdollisimman nopeasti häntä opettaville aineenopettajille tai ryhmänohjaajalle. Tavoitteena on, että oppimisen haasteisiin voidaan tarttua ennen kuin ongelmat kasvavat suuriksi. Tarvittaessa ryhmänohjaaja on myös näissä tilanteissa opiskelijan rinnalla.

Lukion opiskeluhuollon henkilöstön yhteystiedot ja toimipaikat on listattu verkkosivulla *Ohjaus ja tuki Turun lukioissa* (<https://blog.edu.turku.fi/ohjaus-ja-tuki-lukioissa/fi/>). Opinto-ohjaajan kanssa opiskelija voi muokata tekemiään kurssivalintoja, lukio-opintojen kestoa ja ylioppilaskirjoitusten suunnitelmaa. Lukio-opinnot on mahdollista suorittaa 2 – 4 vuodessa.

Jokaisella lukiolla on nimetty erityisopettaja. Häneen voi olla yhteydessä esimerkiksi lukemisen ja kirjoittamisen sekä muihin oppimisen ja jaksamisen haasteisiin liittyen. Erityisopettajat järjestävät erillistä opiskelutaitojen kurssia. Heiltä on lisäksi mahdollista saada yksilöllistä ohjausta muun muassa opiskelutaitoihin.

Opiskeluhuoltoon kuuluvat myös terveydenhoitaja, koulukuraattori ja opintopsykologi. Heihin voi olla matalalla kynnyksellä yhteydessä puhelimitse tai Wilman kautta. Lisäksi opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluvat koululääkäri ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Heidän ajanvarauksensa tapahtuu terveydenhoitajan kautta.

14. Opiskelun esteet ja hyvät pedagogiset käytännöt

Oppimiseen liittyviä esteitä on monenlaisia. Niitä voivat aiheuttaa muun muassa opiskelijan aistitoimintoihin, tarkkaavaisuuteen, motoriikkaan ja kielellisiin taitoihin liittyvät tekijät. Toisaalta myös vaikeudet psyykkisessä voinnissa voivat aiheuttaa esteitä opiskelussa. Ongelmat nuoren psyykkisessä hyvinvoinnissa voivat ilmetä koulussa eri tavoin. Opiskelijalla saattaa olla keskittymisvaikeuksia, tai hän saattaa olla jännittynyt tietyissä tilanteissa. Kaikki oirehdinta ei näy ulospäin.

Usein lukioikään ehtineet nuoret ovat jo kouluhistoriansa aikana oppineet erilaisia kompensatiokeinoja ja selviytymisstrategioita edetäkseen opinnoissaan vertaisryhmänsä mukana. Lukion ja peruskoulun

opiskelutavat ja -ympäristöt poikkeavat toisistaan huomattavasti. Selkein ja erilaisen oppijan kannalta merkittävin ero lienee lukio-opinnoissa korostuva kirjallisen oppimateriaalin huikea määrä ja oma vastuu opinnoista. Lähtökohtaisena olettamuksena seuraavassa esille otettujen erilaisten oppijoiden tukemiseksi on, että heillä on motivaatiota ja tahtoa toimia ja halu kehittää kognitiivisia rakenteitaan ja selviytymismahdollisuuksiaan erilaisissa toimintaympäristöissä.

Kaikkien on miellyttävämpi työskennellä, kun ilmapiiri lukiossa on kannustava ja tukeva. Myös opiskelijat, joilla on oppimiseen tai psyykkiseen vointiin liittyviä pulmia, hyötyvät tästä.

Opettajan rooli opiskelijan tukemisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä on tärkeä. Seuraavassa on koottuna muutamia kohtia, joiden avulla opettaja tai muu lukion työntekijä voi auttaa opiskelijaa, jolla on oppimiseen tai psyykkiseen vointiin liittyviä esteitä.

Miten voin auttaa?

- Pysy perustehtävässasi. Opettajan tärkeimpiä tehtäviä opettamisen lisäksi on opiskelijoiden tukeminen yksilöllisessä kehityksessä – aikuiseksi kasvamisessa. On kuitenkin tärkeää muistaa, että opettaja ei ole terapeutti tai hoitaja, vaan hänen ohjaamiskeinonsa nousevat pedagogiikasta. Mitä suurempi kaaos opiskelijan mielessä on, sitä tärkeämpää on, että opettaja pysyy omassa perustehtävässään.
- Pyri ymmärtävään ja aitoon vuorovaikutukseen opiskelijan kanssa. Vaikka opettaja ei olekaan terapeutti, on hyvä muistaa, että kaikki ihmisen ymmärtämiseen ja aitoon kohtaamiseen pyrkivä vuorovaikutus on jo itsessään terapeutista ja eheyttävää.
- Tarkastele opiskelijoita yksilöllisinä oppijoina, joilla jokaisella on omat vahvuutensa, ja rakenna opetus näiden vahvuuksien varaan.
- Käytä mahdollisimman paljon etunimiä. Tämä auttaa tutustumisessa, helpottaa hahmottamaan ryhmän rakennetta ja lisää sitoutumista – jokainen haluaa kuulla oman nimensä usein!
- Pysähdy ajoittain tarkastelemaan omia opetusmetodejasi ja sitä, voisitko muuttaa jotain vastaamaan paremmin erilaisen oppijan tarpeita. Joitakin opiskelijoita voi esimerkiksi auttaa oppimisympäristön rauhoittaminen ja opetustahdin hidastaminen. Toinen taas voi hyötyä selkeistä rakenteista ja ohjauksesta.
- Kohtaa nuori opiskelutilanteessa yksilöllisesti. Älä odota psyykkisesti huonosti voivalta opiskelijalta täydellisiä tai edes hyviä opiskelusuorituksia. Voit kuitenkin edellyttää myös ahdistuneelta ja pelokkaalta opiskelijalta opiskelemista. Opiskeluun ja sen tavoitteisiin liittyvistä asioista on hyvä keskustella opiskelijan itsensä kanssa.
- Anna runsaasti realistista positiivista palautetta ja kannusta opiskelijoita. Siitä hyötyy jokainen!
- Psyykkisesti huonosti voivan opiskelijan kohtaaminen saattaa herättää myös opettajassa uupumusta, avuttomuutta tai muita vaikeita tunteita. Opettajan on tärkeää hankkia myös itselleen tukea, työnohjausta tai konsultointiapua.
- Älä odota itseltäsi mahdottomia, kuten psyykkisesti sairaan opiskelijan tilan muuttamista, saati parantamista.
- Keskity perustehtävään eli opettamiseen. Ohjaa opiskelija tukipalveluiden piiriin.

15. Toimintamalli opiskelijan psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseksi:

1. Opettaja ilmaisee huolensa opiskelijalle ja keskustelee hänen kanssaan kahden kesken. Opiskelija voi silloin kertoa, mitkä asiat tukisivat hänen opiskeluaan koulussa.

2. Opettaja voi kysyä muilta opettajilta neuvoa. Neuvoa voi kysyä myös terveydenhoitajalta, kuraattorilta ja psykologilta opiskelijan nimeä mainitsematta tai nimen kanssa niin, että opettaja kertoo opiskelijalle aikovansa konsultoida asiassa opiskeluhuollon henkilöstöä.

3. Opettaja voi ohjata opiskelijan ottamaan yhteyttä esimerkiksi terveydenhoitajaan, kuraattoriin tai psykologiin. Tarvittaessa opettaja voi ottaa yhteyttä opiskelijan puolesta.

4. Opettaja voi ehdottaa opiskelijalle, että kysymyksiin mietitään yhdessä ratkaisuja monialaisessa asiantuntijaryhmässä (MAR) niin, että opiskelija saa itse päättää, keitä opiskeluhuollosta ryhmään kutsutaan. Opettaja voi ehdottaa myös vanhempien kutsumista mukaan. MAR-käytänteistä ja ohjeista tarkemmin kappaleessa 5.2.2.

5. Auttamiskeinot ja -väylät etsitään aina opiskelijakohtaisesti tarpeiden mukaan. Turun päivälukioissa on tarjolla *Hyvinvointi ja osallisuus* -kursseja. Näistä löytyy tietoa lukioiden opetussuunnitelmista. Lisätietoja saa myös henkilöstöltä.

Alla on linkki THL:n oppaaseen, johon on koottu tietoa nuorten parissa työskenteleville aikuisille yleisimmistä nuorten mielenterveyden häiriöistä, jotka voivat toimia psyykkisinä esteinä opiskelulle: [Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Marttunen M., Huurre T., Strandhol T., Viialainen R. \(toim.\) Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 2013.](#)

Myös [Mielenterveystalon](#) sivuilla on paljon hyvää ja ajantasaista tietoa mielenterveyteen liittyen. Sivulla on myös [omahoito-oppaita](#), joiden avulla opiskelija voi työskennellä oman mielen hyvinvoinnin parissa omaan tahtiin, missä ja milloin vain.

Tietoa, vinkkejä ja harjoitteita hyvinvoinnin ja mielenterveyden tueksi on myös esimerkiksi [MIELI Suomen mielenterveys ry:n](#) ja [Nyyti ry:n](#) sivuilla.

16. Erityisjärjestelyt ylioppilastutkinnossa

16.1. Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa

Sairaus, vamma ja erityisen vaikea elämäntilanne, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus sekä vieraskielisen kokelaan opetuskielen puutteellinen hallinta voidaan hakemuksesta ottaa huomioon ylioppilastutkinnossa.

Erityisjärjestelyiden tarkoituksena on luoda kokelaille kohtuulliset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet kokeiden suorittamiseen. Erityisjärjestelyiden sisältö määräytyy tapauskohtaisesti syiden luonteen ja niiden aiheuttamien vaikeuksien asteen mukaisesti. Lukio-opinnoissa tai muissa opinnoissa havaittu tuen tarve ja toteutetut tukitoimet ovat yhtenä perusteena erityisjärjestelyiden tarvetta arvioitaessa.

Jos kokelaan koesuoritusta on heikentänyt sairaus, vamma tai muu niihin rinnastettava erityisen painava peruste eikä erityisjärjestelyjen voida katsoa olevan riittäviä turvaamaan kokelaan edellytykset suorittaa koe yhtäläisesti muihin kokelaisiin nähden, voi Ylioppilastutkintolautakunta ottaa tämän arvostelussa huomioon (L 502/2019 18 § 3 mom.) Sairaus tai vamma, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus tai erityisen vaikea elämäntilanne voidaan kuitenkin ottaa huomioon arvostelussa vain, jos kokelas on saamassa kokeesta hylätyn arvosanan.

Ylioppilastutkintolautakunta päättää erityisjärjestelyjen käytöstä ja koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamisesta arvostelussa kokelaan tai hänen huoltajansa tekemän hakemuksen perusteella. Äkillisessä ja ennakoimattomassa tilanteessa erityisjärjestelyjen käytöstä voi päättää myös rehtori (L 502/2019 9 § 2 mom.).

Hakemus tehdään viimeistään silloin, kun kokelas ilmoittautuu tutkintoon ensimmäisen kerran. Hakemuksen voi tehdä myös hajautetun tutkinnon ollessa kesken, jos tarve havaitaan tutkinnon aloittamisen jälkeen.

Mikäli hakemuksessa haetaan erityisjärjestelyjä, tulee hakemuksen sisältää kokelaan henkilökohtainen opintosuunnitelma tai ne suunnitelman osat, joihin on lukiolain (714/2018) 28. §:n 2. momentin mukaisesti kirjattu tukitoimet koetilanteissa tai muu selvitys haetuista tukitoimista.

Lisäksi hakemukseen liitetään lukion lausunto haettavien erityisjärjestelyjen tarpeesta, toimivuudesta ja kohtuullisuudesta. Jos kokelaalla on ollut mahdollisuus erityisjärjestelyihin opintojen aikana, tulee lausunnosta käydä ilmi, onko kokelas käyttänyt näitä järjestelyjä ja ovatko ne olleet hänelle tarpeellisia.

Ennen kuin kokelas ryhtyy hakemaan lautakunnalta erityisjärjestelyjä ja hankkimaan tarvittavia liitteitä, hänen on syytä keskustella tarvittavista erityisjärjestelyistä ja niiden toteuttamisesta lukion rehtorin kanssa. Hakemus on toimitettava lautakuntaan

- kevään tutkinnon osalta viimeistään 30. marraskuuta

- syksyn tutkinnon osalta viimeistään 30. huhtikuuta.

Hakuajan umpeutumisen jälkeen saapuneet hakemukset käsitellään, mutta haettuja erityisjärjestelyjä ei välttämättä voida toteuttaa kyseisellä tutkintokerralla. Poikkeuksena ovat erityisjärjestelytarpeet, jotka ilmenevät äkillisesti yllä ilmoitettujen päivämäärien jälkeen (ks. myös luku 2.1 Erityisjärjestelyt äkillisissä sairaustapauksissa).

16.2. Erityisjärjestelyt äkillisessä ja ennakoimattomassa tilanteessa

Jos äkillinen tai ennakoimaton tilanne vaikuttaa ylioppilastutkinnon suorittamiseen, tulee kokelaan tai hänen huoltajansa välittömästi ottaa yhteyttä lukion rehtoriin.

16.3. Ylioppilastutkinnossa huomioon otettavat koesuoritusta heikentävät syyt

Sairaus ja vamma

Lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus

Erytyisen vaikea elämäntilanne

Vieraskielisen kokelaan opetuskielen puutteellinen hallinta

16.4. Koetilanteen erityisjärjestelyt

Lisäaika kokeen suorittamiseen

Erillinen pienryhmätila

Lepäämiseen tarkoitettu tila

Oikeus suurentaa kirjasinkokoa tai käyttää suurempaa näyttöä

Näkövammaisen apuvälineillä suoritettava koe

Ääniaineistoiltaan rajoitettu koe

Avustajan käyttö

Lähde:

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ylioppilastutkinto>

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/maaraykset>

17. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö Turun lukioissa

Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki täydentävät toisiaan. Turun lukioissa tasa-arvosuunnitelma yhdistyy yhdenvertaisuussuunnitelman kanssa.

Tasa-arvolain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä kaikessa oppilaitoksen toiminnassa. Suunnitelma tulee laatia vähintään kolmen vuoden välein yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Suunnitelma sisältää selvityksen oppilaitoksen tasa-arvoilanteesta, tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että oppilaitoksella on aina suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertainen kohtelu ja estää syrjintä kaikenlaisilla perusteilla. Yhdenvertaisuuslaissa syrjintäperusteet ovat

- ikä
- alkuperä
- kansalaisuus
- kieli
- uskonto
- vakaumus
- mielipide
- politiikka
- ay-toiminta
- vammaisuus
- seksuaalinen suuntautuminen
- muu henkilöön liittyvä syy.

Oppilaitoksen on suunnitelman avulla arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimien on oltava tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia niin, että oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet on otettu huomioon.

Turun lukioiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön kehittäminen on järjestelmällistä ja yhdenmukaista. Kunkin oppilaitoksen tilanne kartoitetaan joka toinen lukuvuosi järjestettävällä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyllä. Kyselyn kehittämisestä vastaa lukion opiskeluhoollon ohjausryhmä. Ennen kyselyn teettämistä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemoja käsitellään opiskelijoiden kanssa. Opettajille tarjotaan aiheeseen liittyvää koulutusta yhteistyössä asiantuntevien kansalaisjärjestöjen kanssa.

Lukioiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman rakenne on yhdenmukainen. Jokainen lukio lisää suunnitelmaan oppilaitoskohtaiset painopistealueensa ja kehittämiskohteensa sen jälkeen, kun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn tulokset on analysoitu. Tehtyjen kehittämistoimien toteuttamista ja tuloksia arvioidaan lukiokohtaisessa opiskeluhoolloryhmässä (LUMO).

Turun lukioiden yhteisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman rakennetta tarkistetaan ja kehitetään tarvittaessa. Kehittämistyöstä vastaa lukioiden opiskeluhoollon ohjausryhmä.

18. Turvallinen opiskeluympäristö

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta tai joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä (Lukiolaki 40 §).

Rehtorilla ja opettajalla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa sellaisen 46. §:n 2. momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Tässä pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan (Lukiolaki 46 §).

19. Epäasiallisen kohtelun, kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän ehkäisy

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Lukiolaki 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria.

Kenenkään ei tule kokea epäasiallista kohtelua. Epäasiallisella kohtelulla tarkoitetaan toistuvaa toista ihmistä loukkaavaa, yleensä tahallista käytöstä. Se voi olla esimerkiksi kiusaamista, syrjintää tai häirintää.

Kiusaamista on, kun jollekin aiheutetaan toistuvasti ja tahallaan paha mieltä. Kiusaaminen voi olla nimittelyä, pilkkaamista, tönimistä, tavaroiden ottamista, syrjään jättämistä, eristämistä, ilkeiden juorujen levittämistä tai pahan puhumista. Myös seksuaalinen häirintä ja nettihäirintä ovat kiusaamista.

Häirintä on henkilön tai ihmisryhmän toisten taholta kokemaan ei-toivottua käyttäytymistä, joka kohdistuu fyysisen tai henkisen arvoon ja koskemattomuuteen. Kiellettyä on sekä tarkoituksellinen häirintä että menettely, jonka seuraukset ovat loukkaavia.

Syrjintä tarkoittaa henkilön tai ihmisryhmän kohtelemista eri tavoin kuin toisia samassa asemassa olevia. Se voi olla vähättelyä, aliarvioimista, nimittelyä ja ryhmän ulkopuolelle jättämistä.

Kaikkien lukiossa työskentelevien on toimittava vastuullisesti kiusaamisen tai epäasiallisen kohtelun ennaltaehkäisemiseksi. Esille tulevat kiusaamistapaukset käsitellään erikseen lukion määrittelemällä tavalla. Jokaisessa lukiossa on nimetty kiusaamis- ja häirintätapausten selvittelystä vastaava henkilö. Tavoitteena on nollatoleranssi. Työssä painotetaan ennaltaehkäisevää toimintaa yhteisöllisyyttä tukemalla.

19.1. Toimintamalli kiusaamis- ja häirintätapausten selvittelyssä

Tärkeää on puuttua kiusaamistilanteisiin mahdollisimman nopeasti ja kuulla eri osapuolia kiusaamisasiasta.

Jokainen opiskeluyhteisön jäsen (opiskelija, opettaja, vanhempi tai koulun muuhun henkilökuntaan kuuluva), joka saa tietoonsa kiusaamistapauksen, on velvollinen tiedottamaan asiasta koulun kiusaamistapausten selvittelystä vastaavalle henkilölle/taholle ja rehtorille. Tarvittaessa lukiokuraattori voi olla apuna kiusaamistilanteiden selvittelyssä.

Toimintamalli

Kiusaamis- ja häirintätapausten selvittelystä vastaava henkilö tai ryhmä toimii seuraavasti:

- Aloittaa asian selvittämisen. Tarvittaessa ilmoittaa kiusatuksi joutuneen ryhmänohjaajalle asiasta.
- Ottaa tarvittaessa yhteyttä lukiokuraattoriin.
- Jos kiusaaja kuuluu henkilökuntaan, asia viedään käsiteltäväksi kiusaajan lähimmälle esimiehelle.
- Selvittelyn etenee vaiheittain:
  - A. Tietojen kerääminen, keskustelu kiusatuksi joutuneen kanssa ja selvityssuunnitelman laadinta.
  - B. Keskustelut kiusaajan/kiusaajien kanssa (yksitellen).
  - C. Tarvittaessa keskustelu muiden kanssa kokonaiskuvan saamiseksi tilanteesta.
  - D. Kiusaamisen/häirinnän lopettamisesta sopiminen (kaikki yhdessä kiusatun luvalla).
- Asiasta tiedotetaan tarvittaessa huoltajille.
- Tilannetta seurataan, ja tarvittaessa asiasta tiedotetaan seurannan varmistamiseksi niille opettajille, jotka opettavat asianosaisia.
- Selvittelystä vastannut työntekijä keskustelelee asiasta kiusatuksi joutuneen kanssa uudelleen kohtuullisen ajan kuluttua.
- Tarvittaessa kuraattori tarjoaa molemmille osapuolille yksilöllistä keskusteluapua.
- Vakavissa kiusaamis- ja häirintätapauksissa otetaan yhteyttä poliisiin.
- Tarvittaessa ryhmäohjauksessa voidaan pitää ilmapiiritunteja tai muuta toimintaa ryhmähengen parantamiseksi.
- Toimenpiteet kirjataan. Selvittelystä vastannut henkilö dokumentoi kirjaukset ja toimittaa ne rehtorille säilytettäväksi.

Kiusaamis- ja häirintätapausten esiintyvyyttä seurataan lukuvuosittain lukioiden LUMO-kokouksissa. Seurannassa käytetään apuna eri kyselyjä, kuten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus- sekä kouluterveyskyselyt.

20. Toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa

Sivistystoimialalla noudatetaan Turun kaupungin turvallisuussuunnitelmaa.

Turun lukioilla on omat lukiokohtaiset kriisisuunnitelmat äkillisten kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalta. Kriisisuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä tarvittavien viranomaisten kanssa ja otetaan huomioon muut uhka- ja vaaratilanteet sekä kriisitilanteita koskevat suunnitelmat ja ohjeistukset. Lukioiden turvallisuussuunnitelma ei ole julkinen turvallisuussyistä.

Henkilöstö, opiskelijat, huoltajat ja tarpeelliset yhteistyötahot perehdytetään kriisisuunnitelmaan siltä osin kuin niin voidaan turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen tehdä.

Lukukausittain harjoitellaan toimintavalmiuksia muun muassa poistumisharjoituksilla. Kriisisuunnitelmaa päivitetään ja arvioidaan tarpeen mukaan.

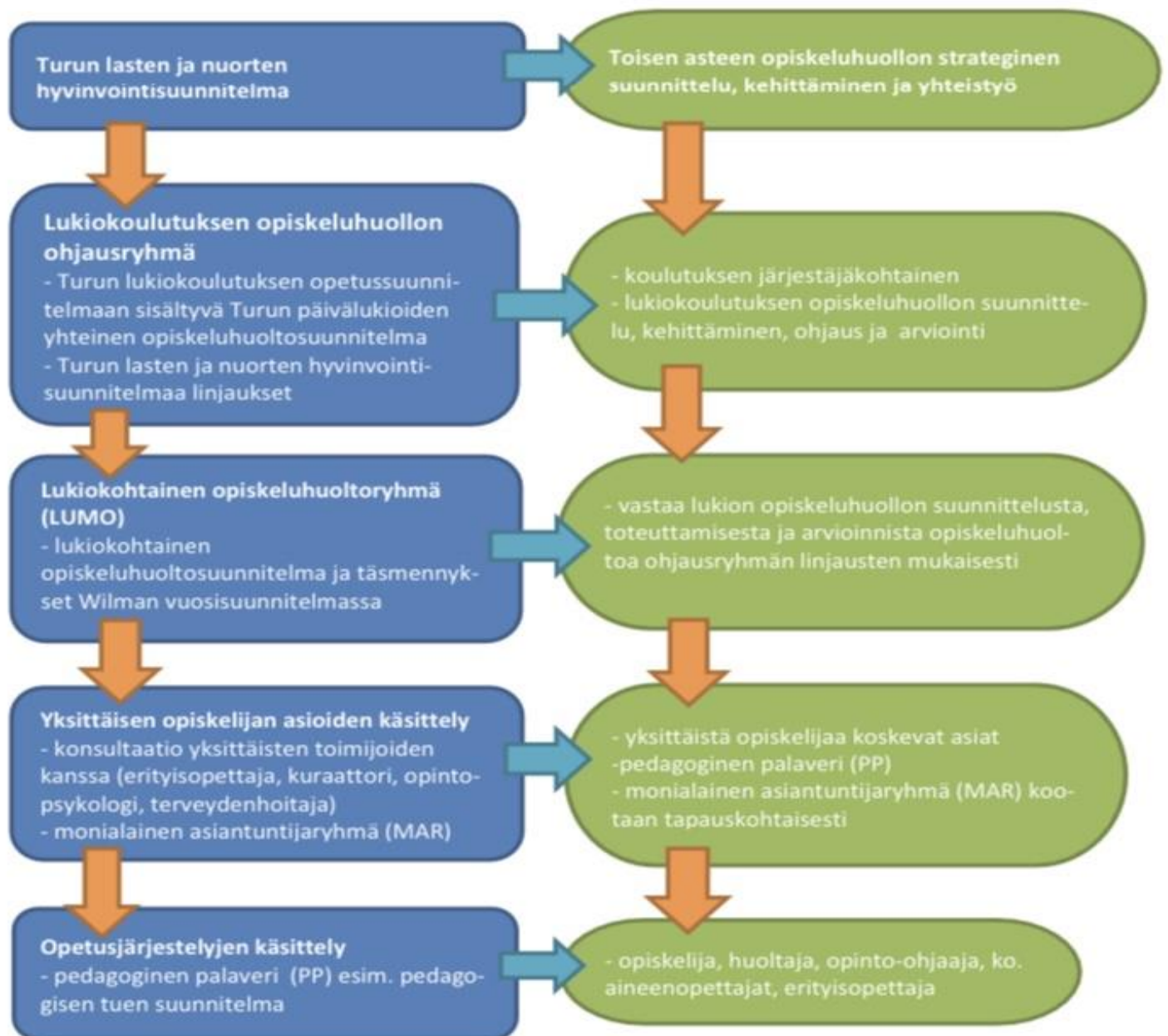
LIITTEET:

LIITE 1: Opiskeluhoollon johtamisen rakenteet ja suunnitelmat Turun lukioiden opiskeluhoollissa

LIITE 2: Pedagoginen tuki Turun lukioissa <https://blog.edu.turku.fi/ohjaus-ja-tuki-lukioissa/fi/>

LIITE 3: Kiusaamis- ja/tai häirintätapauksen selvittelylomake

LIITE 1:

Opiskeluhoollon johtamisen rakenteet ja suunnitelmat Turun lukioiden opiskeluhuollossa

LIITE 3:

KIUSAAMIS - JA / TAI HÄIRINTÄTAPAUKSEEN PUUTTUMINEN JA SEURANTA

Päivämäärä ____ . ____ . 20____

Henkilö, jolle kiusaamisesta ja / tai häirinnästä ilmoitettiin:

Henkilö, johon kiusaaminen ja / tai häirintä kohdistui:

Kiusaamisesta ilmoitti:

- _____ Kiusaamisen ja / tai häirinnän kohteeksi joutunut
- _____ Kiusaamisen ja / tai häirinnän kohteeksi joutuneen opiskelukaveri
- _____ Kiusaamisen ja / tai häirinnän kohteeksi joutuneen opiskelijan huoltaja
- _____ Henkilökunnan edustaja
- _____ Joku muu

Millaista kiusaamista ja / tai häirintää on tapahtunut? Kuinka usein?

Milloin kiusaamista ja / tai häirintää on tapahtunut? Kuinka usein?

Kiusaamiseen ja / tai häirintään osallistuneet henkilöt:

Selvittelyssä yhdessä sovitut toimintatavat, jatkosuunnitelma ja seuranta:

Muistion kirjoittajan nimi ja allekirjoitus:

Asianomaisten nimet ja allekirjoitukset:

Täytettyäsi lomakkeen, toimita se rehtorille säilytettäväksi.